

VIRUS

Ebola overmeesterd

VIRUS

Ebola overmeesterd

Hugo Renaerts

1.

Alan opende de deur heel voorzichtig. Hij wist wel dat ze niet piepte, maar hij wou in geen enkel geval de aandacht trekken. Het was niet de eerste keer dat hij te laat op het college kwam en professor Bridge zou hem wel stilaan heel vervelend kunnen gaan vinden.

Hij opende de deur op een kier en luisterde even. De sonore maar luide stem van de professor vulde de hele ruimte, alsof ze uit materie bestond en iedereen wegdrukte en zelfs probeerde door de muren heen te dringen, zich een weg zocht naar de vrijheid daarbuiten.

Even aarzelde Allan. Misschien was het toch beter om dit college maar zo te laten. Even weg te blijven. Hij zou straks van Evelyn wel de nota's kunnen overschrijven en ze zou hem kunnen vertellen waarover het nu weer ging.

Waarom kwam hij toch zo vaak te laat? Ach, waarom, hij hoefde zich die vraag niet te stellen, want hij wist het antwoord wel. Op zijn kamertje, achter de computer, vergat hij de tijd, gefascineerd door het onderwerp dat hij had opgezocht. Wat er door bekende psychiaters over het minderwaardigheidscomplex werd geschreven bijvoorbeeld. Of andere interessante dingen die te maken hadden met psychologie. Dan vergat hij de tijd. Dan las hij, opende weer een andere pagina, maakte aantekeningen en dan plotseling viel zijn oog op de tijd, rechts onderaan van het scherm. Dan schrok hij, grabbelde snel wat papier bij elkaar en ijlde naar de universiteit, om buiten adem vast te stellen dat hij alweer te laat was en dat professor Bridge – wat een naam, dacht hij vaak – hem van over zijn brilglazen weer even verveeld zou aankijken. Hij dacht dat het verveeld was, want Bridge had geen enkele uitdrukking.

Hij stond daar heel even, enkele seconden die hem minuten leken, met de deurknop in de hand te aarzelen. Zou hij of zou hij niet?

Maar het besluit was in feite snel genomen. Hij opende zachtjes de deur en keek naar een vrije plek op de achterste rijen, om zo snel mogelijk plaats te nemen en in elkaar te duiken. Kon hij, zoals de struisvogels, dan maar even zijn kop in het zand steken. Even glimlachte hij. Het is een fabel dat struisvogels bij gevaar hun kop in het zand steken. Waarschijnlijk is dit verhaal ontstaan doordat struisvogels vaak met hun kop bij de grond foerageren, of doordat zij hun nek plat op de grond leggen, als roofdieren een broedende struisvogel naderen.

Toen hij de deur had geopend en zo snel en geruisloos mogelijk naar binnen was geglipt, staakte professor Bridge even zijn betoog en keek hem op zijn eigen onwezenlijke en uitdrukingsloze manier aan.

“We zullen even wachten tot mijnheer Hilton plaats heeft genomen.”

Alan mompelde een soort verontschuldiging die voor niemand hoorbaar was en zette zich dadelijk neer op de achterste bank, die voor de rest helemaal leeg was. Bridge kon zich niet in al te veel belangstelling verheugen vanwege de leerlingen psychologie. Hij was een onpersoonlijk mannetje van nauwelijks een meter zestig, rond de vijftig maar al aardig kaal, behalve rond de kin waar een grijze ringbaard pogingen deed om overeind te blijven. Zijn dikke brilglazen weerspiegelden vaak in het neonlicht, zodat de weinige uitdrukking die hij in zijn ogen trachtte leggen, helemaal verloren ging. Bovendien had hij een vrij eentonige stem, waarin alle enthousiasme ontbrak en het was een hele opgave om een uur lang naar zijn uiteenzettingen te luisteren.

Bridge zuchtte even, nam zijn bril af en begon met een zakdoek de glazen schoon te vegen. Dat gaf Alan even de kans om rond te kijken. Een vijftiental studenten waren aanwezig. Ze hadden even omgekeken toen Alan binnen kwam, maar er verder geen aandacht aan geschonken. Alleen Evelyn had hem heel even in de ogen gekeken, met een soort verwijtende blik, dacht hij, maar zich dan weer omgedraaid naar de lessenaar, in afwachting van het vervolg van de lezing van professor Bridge.

Alan legde zijn notaboek op de knieën en zocht in zijn zakken naar een ballpoint. Verdomme, weer vergeten. Hij begon zichzelf te vervloeken. Waarom kon hij de tijd toch niet beter in de gaten houden en rustig voorbereid naar de colleges komen? Hij tikte de jongen voor hem even op de schouder en maakte de bekende vragende beweging. Een potlood werd hem behulpzaam toegestoken.

Bridge zette zijn bril weer op en keek even de rijen langs. Dan streek hij over zijn ringbaard en deed een stapje opzij.

“Maar zoals ik al zei, kunnen we instinct nooit op een psychologische wijze uitroeien, daarvoor is het te oud, heeft het zich te vast in ons genesteld en het zou alweer honderden generaties vergen om dat instinct te laten evolueren naar de noden en behoeften van de tijd waarin men leeft, maar dat is natuurlijk onmogelijk, want de verandering in de levenswijze gaat duizend keer sneller dan de aanpassing van een instinct.”

Alan wachtte af. Instinct. Hoeveel boeken waren daarover al niet geschreven door psychologen en psychiaters.

“McDougall gebruikte in zijn hormische psychologie het begrip instinct als centraal theoretisch concept. Alle gedrag werd beschouwd als doelgericht of doelzoekend en gemotiveerd als onderliggende soortspecifieke neigingen, de instincten. Maar niemand is er tot nu toe in geslaagd een duidelijke omschrijving te geven van instinct.

Maar vooraleer we overgaan tot het behandelen, laat ons zeggen manipuleren van ‘verkeerde’ instincten als psycholoog of psychiater, moeten we ons toch even verdiepen in de oorsprong daarvan.”

Hij had een duidelijke nadruk gelegd op het woord ‘verkeerde’, alsof hij dat een sleutelwoord vond in zijn betoog. Alan noteerde het met blokletters boven het blad en onderstreepte het ook nog een keer. VERKEERDE INSTINCTEN. Andere leerlingen hadden hetzelfde gedaan. En Bridge had even gepauzeerd na dat woord. Geen seconden lang wellicht, maar toch duidelijk voelbaar. En toen Alan weer opkeek, merkte hij dat de docent hem stond aan te staren. Of was het gewoon verbeelding? Maar Bridge vervolgde.

“Ik ga een voorbeeld geven. We gaan even naar de middeleeuwen. De mensen voelen zich bedreigd door anderen en om zich te verdedigen bouwen ze een kasteel. Beschermende muren. Goed te verdedigen tegen aanvallen. Maar al gauw blijkt dat deze capsule ook zijn nadelen heeft. Want men moet overleven. Er moet voedsel komen en water. Er wordt in dat kasteel een waterreservoir gebouwd en men mag er niet de toegang dichtmetselen, want er dient voedsel aangevoerd en men moet dus ook naar buiten kunnen. Misschien wordt er zelfs een geheime ontsnappingstunnel gegraven om eventueel te kunnen ontsnappen.”

Even een kleine pauze en Bridge keek de zaal rond.

Iedereen staarde hem aan. Wat had een middeleeuws kasteel te maken met instinct? Bridge leek de vraag in hun ogen te lezen.

“We gaan dat kasteel instinct noemen. De mensen denken aan een manier om te overleven en overleven kunnen ze alleen als ze zich beschermen, maar tegelijk ook voor hun onderhoud kunnen zorgen. Dus vanaf nu: kasteel is instinct.”

Alan noteerde het. De anderen ook.

“Natuurlijk zijn deze mensen niet alleen met het bouwen van een kasteel. Dat gebeurt overal. En die kastelen worden aangevallen. Sommige kastelen worden meteen ingenomen, maar andere kastelen kunnen de eerste aanval afslaan en gaan daarna over tot het versterken van de zwakke punten om een volgende aanval beter te kunnen afslaan. Die volgende aanval komt er

en weer sneuvelen er enkele kastelen, ondanks de verbeteringswerken. De kastelen die overblijven hebben ook nu ondervonden dat er zwakke plekken zijn en die gaan ze weer verbeteren.

Dat gaat zo verder, maar ook de aanvallers vinden steeds betere methoden en weer sneuvelen er kastelen. Tenslotte blijft er nog één kasteel over, het kasteel dat zich voldoende heeft bewapend tegen al die aanvallen en dat onneembaar is. Slechts één. En alleen de bewoners van dit kasteel overleven en kunnen voor volgende generaties zorgen. Alleen dát kasteel, pardon, instinct, overleeft!”

Het was een duidelijk betoog en de link werd meteen door iedereen begrepen.

“Instincten zijn dus geen zaken die we zomaar meekregen. Nee, ze werden gevormd. Ze werden gevormd, niet door de mens, maar door wezens waaruit tenslotte wij, de mensen, zijn ontstaan en vele instincten hebben we meegekregen van onze dierlijke voorouders, die ze hebben meegekregen van hun nog dierlijker voorouders. En de miljoenen wezens die verkeerde of onvoldoende noodzakelijke instincten hadden ontwikkeld, hebben dat met uitsterven moeten bekopen. Alleen wij hebben een kasteel gebouwd dat men niet kon innemen. Nog niet!”

Voordat hij die twee laatste woorden uitsprak had de professor weer even een pauze genomen en daardoor klonken die woorden, hoewel ze zonder verheffing van toon waren uitgesproken, bijzonder onheilspellend. En weer keek hij even langer dan naar de anderen, naar Alan, die zich een beetje ongemakkelijk begon te voelen. Was het omdat hij weer te laat was gekomen?

Er kwam nu een pauze. Iedereen keek naar de lessenaar waarachter Bridge stond en die keek het zaaltje in. Hij leek geen aanstalten te maken om verder te gaan. Hij wachtte duidelijk op een vraag, maar die leek niet te komen.

Alan stak de vinger op.

“Ja, mijnheer Hilton?”

“U heeft die ‘nog niet’ zo... hoe zal ik zeggen... zo bijna achteloos laten volgen op uw betoog. Maar u heeft het uitgesproken. Alsof u iets verwacht. Nee, meer alsof u zekerheid had. Nog niet....”

Hij stakte, wist niet zo goed hoe hij het verder moest verwoorden. De professor begreep hem voldoende.

Bridge keek nu een hele tijd naar Alan. Alweer seconden die minuten leken. Had hij een verkeerde vraag gesteld? Zou hij iets stoms hebben gezegd?

En dan, dan glimlachte de professor.

“Gaan we even terug naar ons kasteel. Een robuust, goed verdedigd kasteel. Bestand tegen alle aanvallen. De bewoners zullen overleven. Maar plotseling... plotseling horen ze een hard gebulder. Een plof. De vijand heeft een kanon uitgevonden. Want de vijand zit niet stil. Paniek. Tegen dit nieuwe gevaar moeten nieuwe maatregelen genomen worden. De kanonskogels breken de muren af. Dus de muren moeten dikker en steviger. Oef...

Maar de vijand ontdekt vliegtuigen en komt binnen de muren bombarderen.... De aanpassing van het kasteel gaat langzamer dan de technische vooruitgang van de vijand en tenslotte...”

Geen vraag meer. Er zou meer komen.

“Het kasteel, jongens,” hoewel het zaaltje voor een derde door meisjes bezet was, bleef hij zijn gehoor altijd aanspreken met jongens, “... het kasteel zal tenslotte het onderspit moeten delven. Want de vijand gaat steeds sneller. Te snel.

Het instinct evolueert. Maar het evolueert slechts heel langzaam. Er zijn tientallen generaties nodig om dat instinct in andere banen te leiden. Het gaat heel geleidelijk. Heel langzaam. Te langzaam om de vijand voor te blijven.

Maar gelukkig hebben wij als mensen ons verstand. Wat het instinct niet kan oplossen, kunnen we met ons verstand oplossen. Vijanden kunnen we weg houden door uitvindingen die ons van nut zijn en die ons helpen ons instinct even opzij te schuiven en gebruik te maken van andere middelen. Dat kan ook de medische wetenschap, al loopt die ook achter. Tegen een nieuwe ziekte kan pas een oplossing gezocht worden als we ze ontdekt hebben. De ziekte is ons altijd voor, is er altijd het eerst....”

Opnieuw veegde hij zijn brilglazen schoon met de zakdoek.

“Maar laat ons bij de les blijven. Bij de psychologie en de instincten. Die instincten, we kunnen ze ook een drang noemen, die zich hebben ontwikkeld gedurende vele eeuwen, misschien zelfs miljoenen jaren en waartussen instincten zitten die wie weet nog afkomstig zijn van de eerste landbewoners, zijn zo vast geankerend dat ze, zoals ik al zei, enorm veel tijd nodig hebben om vervangen te worden, of om zich aan te passen aan de nieuwe levenswijze.

Maar die nieuwe levenswijze komt plotseling, tenminste als we een vergelijk maken met de miljardenlange ontwikkeling die de levende wezens achter de rug hebben. Die instincten waren miljoenen jaren geldig voor kleine gemeenschappen, stammen, families, die gedurende honderduizend jaar of langer in dezelfde omstandigheden leefden en die instincten hebben zich dan ook versterkt, zich voorgoed vastgezet ergens in onze hersenen.

Die nieuwe levenswijze begint als de gemeenschappen groter worden, de mensen in dorpen en later in steden gaan leven en grote gemeenschappen gaan vormen. Nu dient men zich anders te gaan gedragen. De stam of de familie leeft niet meer van de jacht en de landbouw, maar er komt handel, er komt specialisatie, er komen beroepen en ambachten. Maar... wat komt er ook nog kijken in zo'n grote gemeenschap, wat gaat de moderne mens nodig hebben om in zo'n grote gemeenschap te kunnen leven...?"

Hij plaatste dat vraagteken groot en duidelijk boven zijn hoofd en keek eerst de zaal rond, daarna bekeek hij de studenten één voor één en wachtte op een antwoord, terwijl het duidelijk was dat die studenten wachtten totdat het antwoord uit de mond van de docent zelf zou komen.

Even heerste er een stilte. Alan dacht dat hij het antwoord wel wist, maar stel je voor dat hij zich vergiste. Plots, alsof alle hoop op hem gevestigd was, keek de docent zijn richting uit en fixeerde hem. Tenminste zo leek het Alan. Hij bracht het aarzelend uit...

“Wetten?”

Bridge glimlachte. Dus heb ik me toch vergist, dacht Alan. Maar de professor keek nu de zaal rond en knikte eindelijk goedkeurend.

“Inderdaad, wetten.”

Hij keek Alan aan met een blik van..., Alan dacht van dankbaarheid, maar dat kon natuurlijk niet.

“Wetten, jongens, zijn er nodig om een grote gemeenschap goed te laten functioneren. Wetten die bepalen hoe we ons in die gemeenschap moeten gedragen, zonder die gemeenschap schade te doen. Maar...”

Hij stak de wijsvinger van zijn rechterhand omhoog, als een waarschuwing. “... vele van deze wetten druisen in tegen de zo oude instincten, die gericht waren op een familiaal of stamleven. Natuurlijk, die instincten moesten bedwongen worden, in het gareel gehouden, we moeten denken aan de veiligheid van iedereen, aan overleven. Dat is geen gemakkelijke opgave. Vaak moet een hele denkwijze omgegooid worden en nu zullen jullie zeggen: dat is toch normaal, dat kan toch niet moeilijk zijn. Dat doet toch iedereen. We denken allemaal aan onze samenleving.... Is het niet?”

Iedereen knikte. Natuurlijk. Wat zou normaler kunnen zijn?

“Ik ben blij dat jullie het allemaal met me eens zijn”, zei de professor en nam zijn bril af om nog een keer volledig overbodig de glazen schoon te wrijven. Het was een routinegebaar, maar Alan had reeds opgemerkt dat hij het vaak deed om tijd te winnen, om alles beter te laten doordringen of tijd te geven om na te denken. Of om op een vraag te wachten.

Verwachtte hij nu een vraag?

Jawel en die stelde hij zelf.

“Als het zo normaal is dat iedereen zich aanpast aan die wetten... als jullie dat allemaal zo vanzelfsprekend vinden... als jullie denken dat we die instincten zomaar opzij kunnen schuiven... wie leest regelmatig de kranten?” Er gingen vingers de hoogte in. Alan aarzelde. Regelmatig? Nee, slechts af en toe. Hij moest zichzelf bekennen dat het politieke of sportnieuws hem slechts weinig interesseerde.

“Als dat allemaal zo vanzelfsprekend is, wie kan me dan vertellen waarom we dagelijks in de kranten lezen over dieven, moordenaars, verkrachters, gijzelaars, vandalen..? Waar is bij hen het instinct voor het overleven van de maatschappij, van de samenleving? Het instinct dat zo sterk is, of beter was, is dan bij al deze mensen, en ik spreek over miljoenen, dat instinct verdwenen?”

Hij wachtte weer, maar het was duidelijk dat hij ditmaal geen antwoord verwachtte. Dus ging hij zelf verder.

“We kennen nu allemaal een computer, want daar werken we allemaal mee. Vergelijken we zo’n computer met onze hersenen, wat niet eens een vergezochte vergelijking is. Probeer nu eens tegen die computer te zeggen, door middel van handelingen, dat hij een quarkdocument moet openen in Word. We weten allemaal voldoende van computers af, om te weten dat dit apparaat niet gehoorzaamt. Zelfs al zeg je dat, als hij het niet doet, je hem tegen de vlakke keilt en hij zichzelf als dood kan beschouwen, dan nog gehoorzaamt hij niet, want hij is geprogrammeerd, zodanig geprogrammeerd dat we zijn programma even zijn ‘instinct’ zouden kunnen noemen, een instinct dat hem werd ingegeven en dat hij gewend is te gehoorzamen.”

Alan was niet de enige die zich meer voorover boog en vergat aantekeningen te maken. Vluchtig had hij het woord computer neergekrabbeld op het vel, maar wat Bridge nu ging vertellen was compleet nieuw voor hem, besepte hij, en zo te zien besepten de anderen dat ook.

“Het enige verschil tussen dit apparaat, de computer, en de mens, is dat de mens zelfstandig gaat denken. Als we tegen een mens zeggen dat hij tegen zijn instinct, tegen wat bij hem door duizenden generaties lang geprogrammeerd werd, moet gehoorzamen of dat hij anders tegen de vlakke wordt gekeild... zal hij proberen dat instinct op de achtergrond te schuiven, want de mens heeft één instinct dat sterker is dan alle andere: overleven! Ik denk dat jullie tot hier gemakkelijk kunnen volgen.”

Overall knikten hoofden.

“Goed, dan komen we nu bij de kern van dit betoog, dat jullie tot nu toe wellicht heel vervelend en eentonig hebben gevonden.”

Maar dat was niet zo en dat moest Bridge wel geweten hebben en zoniet het tenminste hebben kunnen aflezen aan de gezichten die hem aanstaarden met een blik van ‘vooruit, verder’. Alan kon het even vergelijken met het lezen van een thriller, als je niet kan ophouden en snakt naar het vervolg. Vaak betrapte hij er zich dan op dat hij van enkele bladzijden alleen maar een zin opnam, als de schrijver even afweek van het verhaal, om zo snel mogelijk weer de draad op te nemen van het verhaal zelf. Ook nu snakke hij naar het vervolg en naar hij kon constateren, de andere studenten ook. Het zal wel met psychologie te maken hebben, maar het lijkt een thriller voor mensen die in psychologie geïnteresseerd zijn. De docent vervolgde eindelijk, al had hij maar een kleine pauze genomen om van zijn glas water te drinken.

“Zoals ik al zei, komt er op zeker ogenblik een heel grote ommekeer in de levenswijze van de mens. Het leven in stamverband of in familieverband wordt opgegeven. De mens heeft zich zodanig ontwikkeld dat het sterftecijfer gevoelig daalt en de overlevingskansen steeds groter worden. Er komen meer mensen en het gevolg is dat de dorpen steeds groter worden en tenslotte steden met vele mensen die daar gegroepeerd leven en zoals onze vriend Hilton opmerkte, de noodzaak ontstaat om wetten in te voeren.”

Onze vriend Hilton voelde even een soort van trots. Hij had het juist ingeschat en de docent had zijn naam goed onthouden.

“Maar... wetten worden vastgesteld door de mensen die regeren, die het voor het zeggen hebben. De anderen moeten zich bij die wetten neerleggen. Ze aanvaarden. Als ze dat niet doen, worden ze gestraft. Om bij ons voorbeeld te blijven: tegen de grond gekeild, en dat willen ze verhinderen. Ze zijn dus verplicht om bepaalde oerinstincten te negeren, om toch te proberen een quarck programma te openen met Word of tenminste te doen

alsof. Wat brengt dit teweeg in de hersenen? Tot op de bodem is dit nog niet onderzocht, nee, ik vergis me, voor zover ik weet is er nog niet met het onderzoek naar de gevolgen hiervan begonnen. Maar die gevolgen zijn duidelijk.”

Hij keek even rond en wees toen naar een van de jongens op de eerste bank. “Mag ik u een persoonlijke vraag stellen, mijnheer... mijnheer...?”

“Wright, mijnheer.”

Op dat ogenblik stond Alan er niet bij stil dat de professor wel zijn naam kende, maar blijkbaar niet die van andere leerlingen.

“U hoeft niet te antwoorden als u niet wil, maar de vraag is: bent u heteroseksueel?”

Het was een verrassende vraag. Mijnheer Wright was kennelijk even uit het lood geslagen. Enkele meisjes giechelden, maar dat stopte toen de docent hen een verwijtende blik schonk.

“Ik zei dat u niet verplicht bent te antwoorden.”

“Ik ben hetero, mijnheer.” Het kwam er bijna fluisterend uit.

“Dank u, mijnheer... mijnheer... Wright, nietwaar? Goed, de vraag die ik u nu ga stellen, stel ik tegelijk ook aan de andere heren in dit lokaal. U kent de gevoelens van een heteroseksueel. U weet wat u voelt voor het andere geslacht. De aantrekkingskracht, de seksuele drang, of soms drift, zoals dieren die hebben in de bronsttijd en waaraan ze niet kunnen weerstaan, omdat dit hun instinct is, omdat ze zo geprogrammeerd zijn en mannen zijn ook zo geprogrammeerd, dat is hun instinct. Maar stellen we ons voor heren, dat er morgen een wet komt die heteroseksualiteit verbiedt...”

Hij nam nu een langere pauze, keek heel langzaam van de ene naar de andere, liet zijn blik over de studenten dwalen. Die lange pauze, besefte Alan, was goed berekend, want nu had men even alle tijd om daarover na te denken, die situatie in zich op te nemen. Onwillekeurig keek Alan naar Evelyn. Hij liet zijn blik over haar rug glijden. Ja, het was niet de eerste keer dat hij in zijn gedachten met haar gevrijd had. Ze trok hem aan, ook, maar misschien vooral, seksueel. Niet dat hij het ooit had laten blijken, want hij was in de grond een beetje verlegen, maar hij had allang toegegeven dat hij graag met haar eens... de stem van de docent onderbrak zijn gedachten.

“Als die wet er komt, als we bedreigd worden tegen de grond te worden gekeild als we seksuele betrekkingen hebben met het andere geslacht... wil dat dan zeggen dat we dit instinct verliezen?”

Weer die pauze. Weer even de tijd om na te denken.

Toen schudde Wright van nee en andere jongens volgden zijn voorbeeld.

“Precies heren... en dames, het is niet omdat het verboden wordt, dat we dit instinct, dit gevoel, deze drang, plotseling gaan verliezen. Nee, we moeten hem onderdrukken. We gaan ons naar buiten af gedragen alsof iemand van het andere geslacht ons niet interesseert, want we willen niet gestraft worden. Dat lukt ons aardig. Maar wat doet dit vreemde en onnatuurlijke gedrag met ons instinct? Wat voor gevolgen heeft het hier in onze computer?” Hij wees naar zijn hoofd.

“Deze uitzonderlijke situatie kan psychologische gevolgen hebben, voor de een al meer dan voor de ander, dat hangt er van af in hoeverre men belang hecht aan de situatie, hoe sterk de drang is, hoe groot het gevoel. Maar we gaan nog een stapje verder: stel u dan voor dat naast een verbod een verplichting komt om seks te hebben met mensen van hetzelfde geslacht.”

Weer die lange pauze. Berekend. Het moest goed kunnen doordringen.

Alan huiverde. Hij moest er niet aan denken. Niet alleen dat hij nooit wat had gevoeld voor een andere jongen en zeker niet op seksueel gebied, maar hij zou het verschrikkelijk gevonden hebben als... nee, dat nooit. Maar die pauze deed hem verder denken. Als hij verplicht werd? Als hij wel móest. Hoe zou hij reageren? Ja, als er straf bestond zou hij wel moeten, zou hij het wel doen, maar...

“Dus u begrijpt dat die dwang zware psychologische gevolgen kan hebben!”

Een hele inleiding naar een einde dat men had kunnen zien aankomen, maar zo was nu eenmaal Bridge. Hij kon ondanks zijn monotoon vertellen toch zijn leerlingen in de ban houden.

“Iedereen is het er over eens dat bepaalde situaties bepaalde psychologische problemen veroorzaken. Denken we maar aan onze soldaten die uit Vietnam terugkeerden. Oorlog, afzondering, slavernij, iedereen is het er over eens dat die situaties een psychologisch gevolg hebben. Maar alleen deze extreme gevallen? De hele geschiedenis die ik hieraan heb laten voorafgaan moet jullie één ding duidelijk maken: niet alleen oorlog, afzondering of slavernij zijn buitengewone omstandigheden, al zijn dit de extreme, maar de wetten die de samenleving ons oplegt zijn heel vaak in tegenstelling tot de drang die we meekregen van onze voorouders, in strijd met ons instinct en ook dat kan, al is het in mindere mate, psychologische gevolgen hebben.”

Het was de eerste maal dat hier werd bij stilgestaan. Op een min of meer verontschuldigende toon ging Bridge verder.

“Ik heb hierover vele jaren geleden een artikel geschreven voor een vakblad, maar het werd geweigerd. Dat de maatschappij waarin we leven op zich een psychologische storing kan teweeg brengen, vond men te ver gezocht, onaanvaardbaar, uit de lucht gegrepen. Maar ik heb samen met een antropoloog een onderzoek ingesteld en we zijn allebei tot dezelfde slotsom gekomen. De ontwikkeling van de levenswijze van de mens is te snel gegaan om de instincten de kans te geven die te volgen. De wetten die vaak nodig waren om de maatschappij te laten functioneren, hebben onze hersens, die de instincten hebben opgeslagen, verward gemaakt en de eerste tekenen van deze verwarring vinden we bij de vroege beschavingen.

Het is bevreemdend dat beperkingen die worden opgelegd vooral betrekking hebben tot de seksualiteit. Het is daarom dat ik dit voorbeeld gekozen heb. Vooral op het gebied van de seksualiteit is het instinct het sterkst, want het staat in verband met het overleven van de soort en als in dit sterke instinct wordt ingegrepen, zal dat vooral hier psychologische storingen teweeg brengen. Homoseksualiteit ontstond volgens ons onderzoek bij de eerste grote gemeenschappen waarbij bepaalde grenzen werden vastgesteld. Maar daarna kwamen er nog vele andere, ik moet het helaas ‘afwijkingen’ noemen, omdat ze in strijd zijn met het basisinstinct. Er is een drang ontstaan naar seks met ouderen, met kinderen, met dieren... een drang die niet normaal is, maar die wijst op een storing in het functioneren van ons basisinstinct en teweeg gebracht door het onderdrukken onder dwang van bepaalde instincten. Deze afwijkingen zijn niet bekend bij stammen die nog in kleine gemeenschappen leven... zij zijn nog ‘puur’, nog ‘zuiver’, hun basisinstinct is nog niet aangetast door verboden en verplichtingen die tegen die instincten indruisen.”

Misschien dachten velen nu hetzelfde als Alan. Waartoe leidde dit allemaal? Maar het was duidelijk dat Bridge een bedoeling had, daarom ging hij ook zo langzaam, zo gedetailleerd, zo zorgvuldig afgewogen te werk. Hij vervolgde, even rustig als altijd.

“Maar niet alleen de noodzakelijke wetten hebben het instinct van de mens in de war gebracht. Er kwam nog een ander verschijnsel.” Even fronste hij de wenkbrauwen. “Ik weet niet of verschijnsel wel het juiste woord is,” ging hij verder, “maar ik hou het even bij deze term. Een verschijnsel dat de hele samenleving zou gaan beheersen, dat iedere gemeenschap zou gaan beïnvloeden, een verschijnsel dat daarvoor al bestond, maar dat met het uitbreiden van de samenlevingen een overheersende rol zou gaan spelen,

een dominerende rol, die nu gelukkig afneemt, maar die nog steeds bestaat, ik heb het over....”

Een kleine vragende pauze.

“De godsdienst?” mompelde Evelyn vragend.

“Precies juffrouw. En die godsdienst zou meer persoonlijke verplichtingen en verboden opleggen dan gelijk welke wet die bestemd was voor de bescherming van de gemeenschap.

Ik ga het niet hebben over een bepaalde religie, ik ga het hebben over de religie in het algemeen en sta me toe dat ik nu even afwijk van het onderwerp psychologie, nee, ik wijk bij nadere beschouwing niet af, want het heeft er allemaal mee te maken.

En God schiep de mens! We kennen het. Het is een filosofie die we terugvinden bij alle volkeren en in alle werelddelen. Maar helaas zeggen we het verkeerd. Juist zou zijn: En de mens schiep God.

Religie bestaat waarschijnlijk al vanaf de eerste denkende mens, religie is waarschijnlijk zo oud als de eerste denkende mens zelf. Waarom? Omdat een denkende mens nu eenmaal niet kan leven zonder religie. Want religie is in de meeste gevallen een synoniem van hoop en wie kan zonder hoop?

De oorsprong van het geloof is niet moeilijk te achterhalen. De denkende mens heeft een groot voordeel, maar tegelijk ook groot nadeel: hij dént. De nieuwsgierigheid van het hoe en waarom beheerst ons leven, bij de een meer dan bij de ander, en dankzij die nieuwsgierigheid worden dagelijks nieuwe uitvindingen gedaan. Omdat men tegenwoordig over steeds meer middelen beschikt en de basis voor veel al is gelegd, gaat de evolutie steeds sneller en verder. We zijn in een stroomversnelling terecht gekomen die zal eindigen in een waterval, een waterval wellicht zonder einde, een waterval die steeds sneller en heviger gaat stromen, op weg naar meer ontdekkingen en wellicht daarmee naar meer denkfouten uit het verleden.

Die nieuwsgierigheid, het trachten te weten te komen hoe en waarom iets gebeurt, is altijd eigen geweest aan de denkende mens, de ‘wijze mens’, de ‘homo sapiens’. De eerste denkende mens beschikte niet over middelen om dingen te onderzoeken en dus te verklaren. Hij wist alleen en proefondervindelijk dat een oorzaak een gevolg had en dat een gevolg een oorzaak had en dat die oorzaak soms zichzelf was en soms niet. Als hij dit deed, gebeurde dát. Dus alles wat gebeurde had een oorzaak, werd door iets of iemand in gang gezet.

Op aarde was het vrij eenvoudig oorzaak en gevolg te zien. Maar bijvoorbeeld: wie draaide de zon weg en de maan naar hen toe? Wie deed

de lava uit de vulkaan stromen? Wie stuurde die bliksemschicht? Vragen waarop de primitieve mens geen zinnig antwoord kon geven.

Of toch wel? Hij koos de meest voor de hand liggende verklaring: iets of iemand die meer kon dan hijzelf, iets of iemand die meer macht had dan hij, die voor al deze natuurwonderen kon zorgen, was verantwoordelijk voor die gebeurtenissen. Van die denkwijze naar het bestaan van een god of meerdere goden, is maar een kleine stap, een logisch gevolg van de denkwijze van de primitieve mens.

Het scheppen van een god of goden is zo gewoon, zo voorspelbaar en zo voor de hand liggend dat het overal ter wereld en in alle tijden is opgetreden. Dat die god macht had, dat die god het kon laten regenen of bliksemen, dat die god een bos in brand zette of een vulkaan deed borrelen, dat die god voor zon en maan zorgde, dat die god... alles kon wat de mens niet kon, vandaar naar een smeebede, een bidden, een offer om gunstig te stemmen, is ook maar een kleine stap.

In feite is het scheppen van een god of goden in de ogen van de mens de meest natuurlijke zaak geweest, een logisch gevolg van de denkwijze enerzijds, van de drang om nieuwsgierigheid te bevredigen anderzijds.

Angst en dankbaarheid zijn daarbij onafscheidelijk. Als men van de mening uitgaat dat iets of iemand macht heeft, tracht men die iets of iemand gunstig te stemmen. Toeval speelde daarbij hoogst waarschijnlijk een doorslaggevende rol.

Stellen we ons voor: een primitieve mens die iets heeft gedaan wat in feite niet mocht en dadelijk daarop slaat de bliksem in, dicht bij hem. Normaal dat hij dit ziet als een waarschuwing of een straf. Iets of iemand wil hem duidelijk maken dat hij iets verkeerd deed. Of omgekeerd, snakkend naar regen kijkt men omhoog, naar de wolken, en plotseling begint het te regenen. Een dank van daarboven? Van iets? Van iemand?

Dit wordt natuurlijk rondverteld, maar alleen die voorbeelden die een reactie teweeg brachten, bleven over. Nooit vertelde men over een straf of een zegen die niet kwam.

Laten we een duidelijk voorbeeld stellen dat dicht bij ons ligt: het succes van gebedsgenezers of andere zogenaamde genezers hangt af van het toeval. Bij wie het lukt, die gaat het overal rondbazuinen, bij wie niet, die zwijgt. Eén mens vertelt dus wondere dingen en honderden andere zwijgen, maar die ene mens wordt gehoord. Net als bij een betoging: duizend mensen betogen tégen, maar niemand ziet die honderdduizenden die vóór zijn.

Het idee van een bestaan dat regeerde over de mens, over de natuur, over alles, was er dus héél lang voordat de ‘goddelijke vertegenwoordigers’ als Mohammed, Boeddha of Jezus verschenen, Al heel lang daarvoor had de mens een god geschapen.”

Het uur was allang voorbij. Al bijna twee uur. Maar elke student bleef, luisterde, nam alles in zich op van wat de docent vertelde, zonder pauzes, zonder nadruk, maar pratend aan één stuk. Alleen nu nam hij weer even de tijd om te verpozen en een glas water in één teug uit te drinken.

“Een waartoe leidt dit alles? Nee, ik dwaalde niet af. Ik blijf bij de zaak. De mensen die regeerden hebben van het geloof van de mensen in goden gebruik gemaakt om hun macht te vestigen en te verstevigen. Dat bedoelde ik, toen ik zei dat de wetten van de religie nog strenger werden nageleefd dan de wetten van de rechter. Priesters en gezagvoerders maakten gebruik van de angst van de mens voor die god of goden en... is dat nog steeds niet het geval bij vele samenlevingen in onze tijd? De wetten die de religie voorschreef, druisten nog meer in tegen het gevestigde instinct van de mens, en hadden dus een nog schadelijker uitwerking op het functioneren van de menselijke computer hierboven. Want er is een duidelijk verschil tussen de wetten van de rechter, die bedoeld zijn om de maatschappij te beschermen, dan de wetten van de priester die bedoeld zijn om...”, hij haalde schouders op, “... om wat?”

Niemand trachtte te antwoorden op die vraag. Alan meende dat men daar enkele dagen moest over nadenken, alvorens een antwoord te kunnen geven. Maar Bridge vervolgde.

“Welke, ik zal het wetten noemen, welke wetten zijn voor de gemeenschap, voor het overleven van de maatschappij, zo belangrijk als dagelijks drie keer te bidden? Als het verrichten van bepaalde rituelen en ceremonies, als penitentie doen, als zichzelf kastijden, op blote voeten lopen, een kluisenaarsleven gaan lijden? Wat is de maatschappij gebaat met kloosterlingen die zich een heel leven terugtrekken in eenzaamheid, wat is de maatschappij gebaat met het scheiden van meisjes en jongens in aparte scholen en in zwembaden, wat is de samenleving gebaat met het verbieden van seks voor het huwelijk? Dit en nog honderd andere dingen die ons door de diverse religies worden opgelegd, druisen in tegen onze basisinstincten en brengen onze computer in de war, met de gevolgen van dien. Die beschadigingen worden doorgegeven in de genen, naar de volgende generatie en daardoor ontstaan al deze afwijkingen in ons gedrag. En de vraag is nu: kunnen die afwijkingen psychologisch worden aangepakt?”

Hij zweeg weer even en keek rond. En weer keek hij langer naar Alan dan naar de anderen. Alan begon zich nu echt ongemakkelijk te voelen.

“Het antwoord hebben jullie daarstraks zelf gegeven. Een gevoel, een instinct, zoals heteroseksualiteit, kan men bewust naar de achtergrond schuiven, maar niet wegnemen. En dat bewust onderdrukken brengt dan weer spanningen teweeg die zich bij de vorige voegen en weer worden doorgegeven.....”

Hij schonk zichzelf nog een glas water in.

“Ik denk dat ik jullie vandaag voldoende stof heb meegegeven om even te overdenken. Laat ons het hier hij houden.”

2.

Alan knipperde even met de ogen tegen het felle zonlicht toen hij weer buiten kwam. Hij was in gedachten verdiept. Toen professor Bridge zijn papieren bijeenscharrelde van de lessenaar – niet dat hij ook maar één keer een blik had geworpen op zijn notities, maar dat waren ze van hem gewend – had hij weer even in de richting van Alan gekeken.

Waarom? Wat was er zo bijzonder aan hem?

Enkele meter voor hem uit liep Evelyn, haar kaft stevig onder de arm tegen zich aan gedrukt. Voor de zoveelste keer bewonderde hij haar volgens hem perfect figuur. Perfect? Tja, we hebben allemaal onze smaak, ook op het gebied van vrouwelijke schoonheid en Alans smaak ging uit naar het figuur van Evelyn. Ze droeg een heel nauwsluitende jeans en zoals ze daar voor hem uit liep kwam haar achterwerk helemaal tot zijn recht. In zijn fantasie zag hij haar plotseling zonder die jeans, zag hij haar billen bewegen in een ritme dat hem opgewonden maakte. Het was niet de eerste keer dat hij haar in zijn fantasie uitkleedde. Soms keek hij naar haar boezem en trachtte zich voor te stellen hoe haar borsten er uit zagen. Groot waren ze niet, maar ze leken wel stevig, maar dat kon natuurlijk ook komen door het soort bh dat ze droeg. Haar haar was in een lange vlecht gevlochten en hing over haar rechterschouder naar voor. Ze droeg een lichtblauwe bloes en zwarte schoenen met niet zo hoge hakken.

Plotseling nam hij een besluit. Hij verhaastte even zijn pas en ging naast haar lopen. Ze keek hem even van terzijde aan.

“Rare les vandaag”, opende hij het gesprek.

Het was niet de eerste keer dat ze samen enkele woorden wisselden, maar altijd vluchtig, als twee medestudenten die elkaar kennen. Ze knikte, maar antwoordde niet. Alan bleef even naast haar lopen.

“Wat dacht je er zelf van?” vroeg hij toen.

Ze haalde de schouders op.

“Wat zou ik er moeten van denken? Hij was duidelijk genoeg, vond je niet?”

“Hij zei toch zelf dat we er over moesten nadenken.”

“Dat zullen we dan maar doen. Maar waarover? Ik vond het een afgeronde zaak, zoals hij het bracht. Zo is het en niet anders.”

Alan knikte. Maar was het wel zo?

“Misschien bedoelde hij dat we moeten nadenken over een oplossing.”

Evelyn glimlachte vaag.

“Dat kunnen we wel doen, maar ik zie niet in dat we daar beter voor gewapend zijn dan Bridge of nog veel geleerdere knapen die zich met het probleem bezig houden. Tenslotte zijn we hier om te leren, niet om oplossingen aan te dragen die waarschijnlijk onuitvoerbaar zijn. Trouwens... als er oplossingen voor waren, zou hij die ons verteld hebben.”

“Daar ben ik niet zo zeker van.”

“Oh nee?”

“Het is mogelijk dat hij het als test bedoelde. Kijken hoe wij die zaak als psycholoog zouden aanpakken.”

Het was zijn bedoeling om via een interessant gesprek over hun studie toenadering te zoeken. Dat beseftte hij wel, maar het kostte wel moeite. Bij haar ontbrak ieder teken van enthousiasme of toenadering. Onverschillig, zo leek het hem. Maar ze studeerde toch psychologie, dus moest er toch wel belangstelling bestaan.

“Ik ben er benieuwd naar”, vervolgde hij.

Evelyn haalde gewoon de schouders op. Zij niet dus, betekende dat.

Even liepen ze zwijgend naast elkaar verder. Het was duidelijk dat dit niet langer vol te houden was, dat er geen reden meer was om naast haar verder te lopen. Maar dan raapte hij al zijn moed bij elkaar.

“Zullen we wat gaan drinken in de kantine?”

Ze vertraagde haar pas en keek hem van terzijde aan. Hij voelde hoe hij lichtjes kleurde en dat moest haar wel opvallen, dacht hij. Toen glimlachte ze en verhaastte weer haar stap.

“Welja, waarom niet?”

Het was niet ver naar de kantine en de weg werd in stilte afgelegd. Evelyn had blijkbaar geen zin om te praten en Alan voelde zich een beetje opgelucht en blij. Opgelucht, omdat ze niet spottend of weigerend gereageerd had, blij omdat hij zodadelijk meer vertrouwelijker bij haar kon zitten en stil omdat hij ondertussen dacht aan een gespreksonderwerp.

Allerlei gedachten dwarrelden door zijn hoofd. Een gespreksonderwerp! Voor de allereerste keer dat ze samen zouden zijn, mocht hij zichzelf niet in moeilijkheden brengen. Een verkeerd onderwerp zou haar beslist alle belangstelling in hem doen verliezen. Wist hij maar meer af van haar, van haar interesses, van haar hobby's, dan zou het gemakkelijker zijn. Hij besloot neutraal te beginnen, dan zou vanzelf het onderwerp wel komen dat haar interesseerde, dacht hij.

Hij hield galant de deur van de kantine voor haar open, maar niet overdreven elegant. Langs één kant wou hij laten voelen dat hij haar

respecteerde, maar langs de andere kant mocht het niet belachelijk overkomen, en zeker niet voor de anderen die in de kantine zaten en die hem tot een voorwerp van spot konden maken.

Vooraleer Evelyn echter naar binnen kon gaan, kwam een andere student naar buiten. Hij kende hem niet, dus van een andere faculteit, al meende hij zijn gezicht te herkennen. Het was een zware, breedgeschouderde kerel met een dichte haarbos. En die haarbos bracht Alan op het spoor. Ja, dat was een voorspeler van het rugbyteam van de universiteit. Hij kende helemaal niets van rugby, maar hij was toch eens een keer uit sympathie mee gaan kijken naar een wedstrijd. Voor hem was de lol er al vlug af.

Hij hield van voetbal, van basketbal, van volleybal, van technische sporten, maar dit was voor hem geen sport, maar meer een krachtpatserij. Het bleek er op aan te komen een ovale bal over een lijn te krijgen en die daar op de grond te deponeren, terwijl de tegenstrevers dat probeerden te verhinderen door zich met zoveel mogelijk spelers op de man te werpen die die bal in bezit had, waarna een scheidsrechter die bal tussen de benen van opeengepakte spelers door gooide en men opnieuw begon te rennen en elkaar tegen de grond te werken. En deze kerel was blijkbaar de held van de universiteit, want hij werd constant, en dan vooral door de meisjes, aangemoedigd en oogste veel applaus.

Toen ze elkaar kruisten grijnsde hij naar Evelyn

“Hallo schatje.”

Evelyn bekeek hem echter koel. Was hij de lieveling van vele meisjes aan de universiteit, dan toch niet van Evelyn, merkte Alan meteen. Ze antwoordde dan ook niet, maar stapte naar binnen. De kerel bekeek Alan even in het voorbijgaan.

“Zo, ze heeft zo te zien een nieuwe vrijer?” En nog steeds grijnzend liep hij verder. Alan bekeek zichzelf even in de spiegel die bij de ingang hing. Hij wist dat hij niet zo veel om zijn uiterlijk gaf, maar nu bekeek hij zijn spiegelbeeld met een beetje meer interesse. Hij zag een normale jonge man, zijn blonde haar een beetje in de war, zijn toch wel gladgeschoren kin, zijn heldere ogen die op dat moment een beetje onzeker keken. Voor het eerst, in enkele seconden tijd, vroeg hij zich af of hij tevreden kon zijn over zijn uiterlijk. Hij was sportief, had een goed gebouwd lichaam, maar zijn kledij liet misschien wel wat te wensen over. Paste dat grijze shirt wel bij zijn jeans? Maar tijd om daarover na te denken was er natuurlijk niet.

Evelyn had een tafeltje uitgekozen ongeveer in het midden. Jammer, dacht Alan. Hijzelf zou er een hebben uitgekozen dat wat meer afgelegen was van andere bezette tafeltjes. Maar het was nu eenmaal zo.

“Wat zal ik je brengen?”

“Een Coca Cola.”

Hij bestelde er twee. Het kon geen kwaad dat hij hetzelfde dronk als zij. Daarmee kon hij al niks verkeerd doen. Hij betaalde, bracht haar de drank en ging tegenover haar zitten.

Zo, en wat nu?

Wat was het verdomd moeilijk om een gesprek te beginnen. Weken lang had hij gewacht op dat ogenblik en nu het zo ver was, zat hij hier en opende zijn mond niet. Gelukkig kon hij van zijn drank nippen en nam alle tijd, maar ondertussen dacht hij koortsachtig na hoe hij het gesprek kon openen. Ondertussen keek Evelyn hem aan met een blik van... van... wat zou hij er tegenaan plakken? Het was niet nieuwsgierig, niet afwachtend, niet... ze keek hem aan en dat beduidde dat ze waarschijnlijk verwachtte dat hij het gesprek zou beginnen.

Hij zette zijn cola neer.

“Had ik hard nodig, ik had droge lippen... het was niet gemakkelijk om het betoog van Bridge helemaal goed te volgen...”

Ze glimlachte vaagjes en wees met haar duim in de richting van de gebouwen.

“Bridge is daar... wij zijn hier. Kunnen we hem even vergeten? Of wou je een discussie met me beginnen over wat hij verteld heeft?”

“Nee, nee,” haastte hij zich te zeggen, “helemaal niet.”

Opnieuw keek ze hem aan. Dit keer afwachtend.

Hij voelde dat hij weer kleurde.

“Ik... ik vind het gewoon gezellig om hier even met je te zitten praten.”

Ze glimlachte.

“Ben je verliefd op me?”

Het was alsof iemand hem met een natte handdoek tegen de oren had geslagen.

“Waarom... denk je dat?”

“Omdat je me hier uitnodigt om samen iets te drinken. Of doe je dat met ieder meisje van onze faculteit?”

“Nee zeg, ik bedoel, jij bent de eerste.”

“De eerste?”

“Die ik uitnodig om.. om samen iets te drinken.”

Zijn blos werd nu heviger. Dit liep helemaal anders dan hij verwacht had. Zo recht op het doel af. Hij was totaal uit het veld geslagen.

“Dan zal je daar wel een bedoeling mee hebben?”

Verdomme, wat bracht ze hem in verlegenheid. Hij kon toch moeilijk zeggen: ik ben stapelverliefd op je. Of gewoon maar verliefd. Ik wil je beter leren kennen voordat... ja, voordat wat?

“Ik vind je sympathiek.”

Ze zette grote ogen op en trok een pruilmond.

“Alleen maar sympathiek?”

“Wat bedoel je?”

“Vind je me ook niet knap?”

Ze zette zich een beetje achterover en stak haar borsten een beetje naar voor.

Hij begon te zweten. Dit liep helemaal anders dan hij zich had voorgesteld.

“Natuurlijk vind ik je knap.”

Ze glimlachte.

“Zou je met me naar bed willen?”

Natuurlijk wou hij dat. Maar hij voelde dat er een addertje onder het gras verborgen was. Ze reageerde helemaal niet zoals hij verwacht had. Wat moest hij zeggen? Hij wist dat hij nu een vuurrode kop had en voelde dat hij een speelbal geworden was in haar handen. Ze genoot van zijn verlegenheid. Maar wat moest hij doen?

“Ik weet niet of...” Hij maakte zijn zin niet af. Ze bekeek hem nu totaal verrast. Gespeeld.

“Weet je het niet?”

“We kennen elkaar nog maar pas.”

“En dat is je erecode?”

“Wat bedoel je?”

“Je gaat niet naar bed met een meisje dat je pas kent?”

Hij was nog nooit met een meisje naar bed geweest. Dat kon hij haar misschien wel beter meteen vertellen, want ze wist het. Dat voelde hij.

“Ik ben nog nooit... nooit...”

Opnieuw zette ze een zoete glimlach op.

“Ik denk dat je een romantische jongen bent. Is het niet?”

“Wat bedoel je?”

“Zo iemand die houdt van een lang voorspel. Tongkussen, en ondertussen elkaar rustig uitkleden, elkaar strelen, elkaar opwinden...”

Hij keek haar aan. Hoe kende ze hem zo goed? Stond dat allemaal op zijn gezicht te lezen? Studeerde ze toch ingespannen psychologie dan ze liet vermoeden?

Evelyn zuchtte even.

“Ik hou meer van wilde seks. Begrijp je? Van een kerel die me op het bed gooit en de kleren bijna van m'n lijf ruikt en hem er in drukt voordat hij zijn broek nog maar uit heeft en die wild tekeer gaat... daar hou ik van.”

Alan wist helemaal niet meer wat hij moest zeggen. Hij keek naar zijn leeg glas, durfde haar niet meer aankijken.

De volgende vraag verlamde hem helemaal.

“Denk je aan mij terwijl je masturbeert?”

Hij antwoordde niet, bleef naar zijn glas kijken, vuurrood.

“Vele jongens doen dat. Dat zeggen ze. Ik heb jou in gedachten terwijl ik masturbeerde, zeggen ze dan. Denk jij ook aan mij terwijl je je aftrekt?”

Mijn God, ik wil hier weg, dacht Alan. Maar zou hij vluchten? Misschien vertelde ze dat straks en morgen wel aan andere jongens. Hoe stuntelig en verlegen hij werd toen ze over seks begon. Ze zouden hem allemaal uitlachen.

Misschien moest hij het spelletje meespelen. Hij keek haar even in de ogen, bracht met veel moeite uit wat hij wou zeggen.

“Natuurlijk denk ik aan je. Ik kleed je uit in gedachten. Ik pak je twee tieten in mijn handen en ik neuk je hard. Ik kan ook wild zijn.”

Ze lachte geamuseerd. Wat dacht ze? Moest je daar al meer dan twee jaar psychologie voor studeren, om niet eens een kleine aanwijzing te vinden over haar gedrag.

“Misschien ga ik wel met je naar bed”, zei ze toen. Rustig. Ernstig.

Hij keek haar aan. Meende ze dit nu?

“Dat wil je toch, nietwaar?”

“Niet alleen dat. Ik wil... je beter... leren kennen.”

“En wat is er beter dan een flinke vrijpartij om elkaar beter te leren kennen? Wel, wil je?”

Hij knikte, met droge lippen.

Ze nam een boekje, opende het en keek er in.

“Even kijken, we zijn nu maart... ik ben bezet tot 21 mei. Schikt het je 22 mei?”

En dat was wel te veel. Overduidelijk liet ze merken dat ze met hem speelde. Hij stond recht.

“22 mei ben ik bezet”, zei hij en liep naar buiten.

Eenmaal terug op zijn kamertje trachtte Alan het gebeurde te vergeten door zich weer op zijn studies te werpen en hij hernam de inzage van de boeken van de tirannieke én stoïcijnse Sigmund Freud, die ondertussen zijn achterhaald, aangepast, aangevuld of verwaterd en van de excentrieke Duitse arts en psychoanalyticus Georg Groddeck, die de mensheid trachtte te bevrijden van schuldgevoelens over masturbatie, maar door zijn critici werd uitgemaakt voor 'ranzige boter'.

Hij herlas hele hoofdstukken uit het 'Boek van het Es', door Groddeck geschreven in 1923. Bridge had gezegd dat Groddeck een belangrijke figuur uit de geschiedenis van de psychoanalyse was. Niet alleen verkochten zijn boeken veel beter dan die van de meeste andere psychoanalytici, maar Freud nam ook het concept van het 'Es' van hem over: de onbewuste seksuele energie die alle menselijk handelen zou bepalen. Maar hij nam het over in een minder radicale vorm.

Groddeck was ervan overtuigd dat de mens geheel was overgeleverd aan zijn onbewuste driften. Waren driften hetzelfde als instincten, en zo niet, wat was het verschil? Bridge had het uitgebreid gehad over instincten, maar het woord drift vermeden door het te vervangen door drang.

Het schemerde al toen Alan de twee boeken opzij legde. Na een halve dag colleges was dit wel een beetje van het goede te veel. Natuurlijk, hij had met al zijn vermogen zijn tanden gezet in die studies. Hij wou een goede psycholoog of psychiater worden. Waarom? Omdat zijn moeder gek was geworden en haar laatste levensdagen had doorgebracht in een krankzinnigengesticht? Hij sloot de ogen en dacht aan haar. Een vriendelijke, zorgzame vrouw en moeder, die altijd voor haar kleine gezin had geleefd. Een gezinnetje – hij was het enige kind – dat zichzelf kon bestempelen als een gelukkig gezinnetje. Zijn vader was hoofdboekhouder op een groot internationaal transportbedrijf en verdiende behoorlijk wat geld. Dat stelde hen in staat een vrij comfortabel leven te leiden en regelmatig op vakantie te gaan.

Hij hield van zijn ouders en zijn ouders hielden van hem. Het was een gelukkig gezinnetje, want hij voelde dat ook de liefde tussen zijn ouders nooit verminderde. Ze brachten samen vele gelukkige uren door, thuis, in de tuin, op reis... uren dat ze samen pret maakten, samen lachten, samen gelukkig waren met elkaar.

Waarom was er na hem nooit een tweede kind gekomen? Waarom had geen broers of zusters? Nooit was gepraat over de reden. Maar ja, hij was nog

jong en als kind aanvaardt je iedere situatie als normaal en stel je daarover geen vragen. Bij de burens waren er wel grotere gezinnen, gezinnen met drie of vier kinderen. Waarom was dan nooit de vraag bij hem opgekomen? Waarom alleen ik? Nu was het te laat om die vraag te stellen.

Alles veranderde toen zijn vader verongelukte.

Alan was toen zestien jaar, een wezen tussen kind en volwassene. Hoewel, je hebt mensen die op veertien al volwassen zijn en anderen die op dertig nog kind zijn. Daar had Bridge een heel betoog over gehouden, met talloze voorbeelden, want, zo had hij gezegd, is dat een van de belangrijkste uitgangspunten van een psycholoog: de mentale leeftijd van de patiënt meteen kunnen inschatten. En die heeft soms maar heel weinig te maken met de werkelijke leeftijd.

Hij was zestien en hij had staan janken bij die kist waarin zijn vader lag, met gesloten ogen, alsof hij gewoon sliep en hij herinnerde zich dat hij zich dat inderdaad voorstelde, dat hij maar even aan zijn schouder moest schudden en paps zeggen om hem te wekken, maar tegelijk wist hij dat het niet zou gebeuren, dat hij niet meer wakker zou worden, dat hij nooit meer wakker zou worden. En hij jankte. Een opgeschoten lange slungel van zestien die jankte als een hond bij het lichaam van zijn overleden vader.

Die man die daar lag in zijn mooie pak met das, netjes opgemaakt zodat de familie een mooie laatste herinnering aan hem zou hebben, die man was niet alleen zijn vader, hij was ook zijn vriend, zijn beste vriend. Hij verloor niet alleen een vader, hij verloor ook een vriend en op dat moment leek het hem alsof hij alles wat hij lief had op deze wereld verloren had.

Het beeld van zijn moeder die zich huilend op de kist gooide net voordat die werd neergelaten is een beeld dat hem zo helder is bijgebleven dat hij weet dat hij het nooit zal kwijt raken. Ze huilde, ze riep, ze diende door enkele mensen met zachte dwang van de kist te worden weggeleid en toen die al in de put lag vreesde men even dat ze er achter zou springen, dat ze samen met hem hier wilde begraven worden en misschien wou ze dat op dit moment ook wel. Het heeft hem enorm aangegrepen en even onderdrukte het zijn eigen verdriet. Rondom stonden enkele vrienden, burens en werkmakkers van zijn vader, want andere familie was er niet. Ze waren helemaal van de westkust van de Verenigde Staten naar de oostkust verhuisd. Zijn ouders waren allebei ook enige kinderen en de band met de familie, zelfs met hun ouders, was steeds losser geworden.

Ja, de eerste weken vele telefoontjes, daarna een keer per week. Daarna alleen nog maar om een verjaardag te wensen.

Ze bezochten elkaar nooit meer. Alan was te jong om zich nog iets van zijn grootouders te herinneren. Hij kende ze alleen van foto's. Het leken wel aardige mensen. Jammer dat die band verloren ging. Toen ook zijn moeder gestorven was had hij zich voorgenomen om terug naar hun geboortestreek te reizen en kennis te gaan maken met zijn grootouders. Maar het werd maar steeds uitgesteld en tenslotte...

Leefden ze nog wel?

Zijn moeder! De avond van de begrafenis hadden ze enkele uren in de zitkamer gezeten, zwijgend, snikkend, zijn moeder af en toe vervallend in een verstikkende huilbui en dan zag hij hoe ze naar die zetel keek waarin zijn vader altijd de krant zat te lezen en zijn pijp rookte en dan begon ze weer harder te huilen. Alan zat daar en keek wezenloos voor zich uit. Hij hilde niet meer. Zijn tranen waren op. Had hij zo snel dat onvermijdelijke aanvaard? Zich er nu al bij neergelegd?

Die nacht sliepen ze samen in zijn bed, een dubbelbed. Zijn moeder kon het niet opbrengen om weer in dat andere bed te gaan liggen, dat bed waar ze samen zoveel vreugde hadden gedeeld. Ze sliepen niet. Ze lagen daar met open ogen en zijn moeder streek zo af en toe door zijn haar en op een of andere manier was hij toch in slaap gekomen, maar hij werd wakker omdat ze 'Bob' fluisterde. Toen viel ze ook in slaap, een uur, dan gilte ze plotseling 'BOB!' en ging met een ruk overeind zitten.

Ze heeft nooit meer in dat bed geslapen, maar op de sofa in de woonkamer. Enkele keren heeft hij haar voorgesteld om te ruilen. Hij was veel jonger, hij kon op de sofa slapen en zij kon zijn bed hebben. Geen probleem. Maar ze wou niet.

Toen is die geestelijke aftakeling begonnen. Eerst heel langzaam, zo goed als onopgemerkt, zodat er geen duidelijke aanwijzingen waren en Alan ook geen vermoeden had. Ze nam steeds vaker de fotoalbums en mompelde in zichzelf als ze er zat in te kijken. Ze werd verwarder met het geheugen en pas toen ze heel af en toe Bob tegen Alan begon te zeggen, kreeg hij de eerste argwaan. In het begin, toen hij haar er opmerkzaam op maakte, giechelde ze zelf om de vergissing en corrigeerde ze zichzelf, maar daarna begon ze hem vreemd aan te staren, alsof hij het was die zich vergiste en zijn eigen naam niet meer kende.

Maar het was de schoonmaakster, Lola, een Puerto Ricaanse inwijkelinge, die de eerste stap zette en aanraade om toch eens naar een dokter te gaan, omdat ze zich zo vaak vergiste en af en toe allerlei onzin uitkraamde. Alan was toen zeventien en had nog niet de moed gehad om zelf iets te

ondernemen. Het was trouwens een heel rare situatie geworden, want iedere vergissing waar hij op wees, betekende een snauw. Hij moest zijn mond houden. Wat wist hij er van?

Toen begon ze tegen Bob te praten, alsof hij er was. Niet zo lief als vroeger, toen hij echt nog aanwezig was, maar steeds onvriendelijker. Dat hij die stinkende pijp in de tuin moest gaan roken. Dat hij met die vuile schoenen niet door de woonkamer moest lopen. Of hij eindelijk eens een keer kwam helpen met de afwas. En ze richtte zich altijd naar de plek waar Bob was. Waar ze Bob zag.

Alan vroeg zich af of ze hem écht zag. Ze gedroeg zich zo zelfzeker, resoluut, soms volgde ze hem met de ogen als hij met zijn pijp de tuin inging en ze riep hem iets na. Lola had het er vaak over met Alan en zei dat er dringend psychologische hulp nodig was. Tenslotte was zij het die een sociaal assistent liet komen om de situatie in zich op te nemen. Die wist meteen wat er gaande was. Ze noemde hem Bob, omhelsde hem, schonk koffie en stuurde hem naar de supermarkt. En daarna zouden ze gaan slapen.

De volgende dag werd mams opgenomen. In de inrichting zeiden ze dat ze een behandeling kreeg en dat goede psychologen haar evolutie op de voet volgden. Na drie maanden was er veel vooruitgang, bevestigde de arts. Alan kon zelf wel merken dat ze veel rustiger geworden was. Inderdaad, veel rustiger, maar het was zijn moeder niet meer.

Pas daarna ging hij beseffen dat de ‘psychologische behandeling’ bestond uit een dagelijkse injectie om haar te kalmeren en dat praten er helemaal niet bij te pas kwam. Tja, na een ernstig gesprek gaf de arts het toe. De oorspronkelijke psychologische behandelingen hadden geen enkel succes gehad en dit was de enige oplossing. Dat begreep Alan toch wel? Maar zodra hij de kliniek verliet en de eerste stap op straat zette, besloot hij dat hij psychologie zou gaan studeren.

Hij woonde alleen, zorgde voor zichzelf, de nalatenschap van zijn vader was voldoende om hem in leven te houden en hem de studies aan de universiteit te laten betalen.

De begrafenis van zijn moeder was de meest trieste gebeurtenis uit zijn leven. Bij het open graf prevelde de priester enkele woorden, dat ze zou opgenomen worden bij de Heer. Hij prevelde in het gezelschap van Alan, de directeur van de kliniek en enkele leden van het verplegend personeel, die waarschijnlijk gedwongen waren om mee te komen, omdat het niet al te triest zou zijn. Twee buurvrouwen voltooiden het zielige schilderij daar

tussen die grafzerken en het enige wat ontbrak was een zwarte lucht en motregen, want de zon scheen en het was heerlijk warm.

Alan had geen tranen. Hij voelde alleen verdriet. De leegte. De herinnering aan het gelukkige gezin dat ze vormden en dat op enkele jaren tijd uit elkaar was gerukt. Alleen toen hij een anjer op de kist liet vallen, die toen al in de grafkuil lag, kreeg hij een brok in de keel en liepen enkele tranen over zijn wangen. Daarna schudde hij enkele handen en hoorde hij het ingestudeerde meevoelen murmelen.

Terug thuis had hij zich in de zetel gezet en een hele tijd voor zich uit gestaard. Hij voelde niet zo'n groot verdriet. Het afscheid had al veel eerder plaats gevonden, voor hem dan, want zij herkende hem niet meer en ze noemde hem Bob, zoals ze iedere man in de kliniek Bob noemde.

Alan schudde de herinneringen van zich af, zuchtte en nam zijn trainingspak uit de kast. Omdat hij vele uren doorbracht met lezen, zowel in boeken als op de computer, had hij zichzelf opgelegd om per dag minstens een uur lichaamsbeweging te nemen. In het park, vlak bij het gebouw waar hij, zoals zovele studenten aan de universiteit, een kamer had gehuurd, was een hele toestand gebouwd met apparaten waar men aan de lichamelijke conditie kon werken. Het was een succes, want men moest steeds uitkijken naar een apparaat dat vrij kwam. Maar eerst even een paar rondjes lopen. Noodzakelijk voor de fysiek. Dan een half uur gymnastiekoefeningen. Als het niet kon aan een van die toestellen, dan maar zonder. Vroeger hadden ze die toestellen toch ook niet om in vorm te blijven? En hij was helemaal niet van plan om een goede atleet te worden, records te verpulveren, wedstrijden te winnen. Hij wou gewoon een 'mens sana in corpore sano' zijn.

Daarna wat gaan eten in de grote eetzaal die mevrouw Mercedes had opgezet in de benedenetage en waar ze goedkope maaltijden serveerde voor haar huurders. Een bijverdienste. Mevrouw Mercedes was een Cubaanse die het helemaal niet eens was met het beleid van Fidel Castro en daarom naar de Verenigde Staten was uitgeweken toen haar vader gestorven was. Haar vader, ja, die had het hoog op met Fidel Castro. Tenslotte was hij toch de man die, samen met zijn broer Raúl en Che Guevara Cuba had bevrijd van de dictator Fulgencio Batista, na een succesvolle guerrillaoorlog tegen Batista's troepen. Batista zelf sloeg op de vlucht en ging in ballingschap in 1959.

Maar volgens Mercedes was het daarna niet veel beter op Cuba en had ze besloten naar de Verenigde Staten te vluchten, in die tijd een riskante onderneming, want de betrokkenheid van Castro met de Sovjet Premier Nikita Chroesjtsjov, alarmeerde de Verenigde Staten en toen organiseerde de CIA een mislukte invasie in de Varkensbaai in 1961 om zijn regering omver te werpen. Vervolgens hebben ze verschillende pogingen gedaan om hem te vermoorden en ook heeft de Verenigde Staten een economische blokkade van Cuba ingesteld. Om deze bedreiging tegen te gaan, smeedde Castro een alliantie met de Sovjet-Unie en kon de Sovjet-Unie nucleaire wapens opslaan op het eiland, wat geleid heeft tot de Cubaanse raketten crisis in 1962.

Toen vonden vele Cubanen het te heet worden op het eiland en in boten en bootjes voeren ze naar de Verenigde Staten, met gejuich verwelkomd door de journalisten, die er maar niet genoeg konden van krijgen om de wereld met reportages en foto's te laten zien hoe slecht de mensen het hadden in Cuba en in welk groot aantal ze naar het beloofde land kwamen.

Een van die vluchtelingen was Mercedes. Ze was er in geslaagd wat geld mee te brengen, huwde ook nog met een oude en rijke man die haar in ruil voor seks in zijn testament zette en aan een hartaanval overleed boven op Mercedes.

Toen kwam ze op het idee om dat gebouw te kopen en te laten inrichten als huurkazerne voor de universiteitsstudenten. Het liep als een trein en toen ze ook nog een soort intern restaurant er bij nam, kon het bordje 'vol' wel definitief blijven hangen. Mercedes. Alan moest nog steeds glimlachen. Toen hij voor het eerst haar naam hoorde, vroeg hij zich af of ze genoemd was naar dat bekende automerk, maar in de Spaanssprekende landen bleek die naam al heel oud te zijn, ouder dan het automerk zelf.

Het was een goedmoedige zachte vrouw, vrij dik, rond de zestig, met een stralende glimlach en ze had voor iedereen wel een woordje. Een ideale moeder voor tijdelijke - of zoals in het geval van Alan definitieve - volwassen weeskinderen. Dat ze nog vaak over haar vaderland praatte, graag praatte, moest men er bij nemen. Alan had de hele geschiedenis al enkele keren gehoord. Het verhaal van de revolutie, van de raketten, ze vertelde het aan iedere nieuwe jongen, want meisjes wou ze niet op haar kamers. Jongens en meisjes van die leeftijd samen, daar komen problemen van, zei ze altijd. En zij zou van de ouders dan wel de schuld krijgen.

Ja, er was ondertussen wel wat veranderd in Cuba. Door zijn zwakke gezondheid had Fidel Castro in 2006 zijn taken overgedragen aan vice-